

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет української філології, культури та мистецтва

Кафедра інформаційних комунікацій

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СВОБОДА ТА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

для студентів

рівня вищої освіти першого (бакалаврського)

спеціальності: 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

освітньої програми: 029.00.02 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Київ – 2025

Розробник:

Поліщук Тетяна Ігорівна, старший викладач кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Копанєва Вікторія Олександрівна, доцент кафедри інформаційних комунікацій Факультету української філології, культури та мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=6606>

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інформаційних технологій

Протокол № 1 від 15 січня 2025 р.

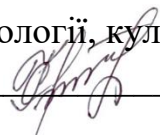
Завідувач кафедри інформаційних технологій Олена ПОЛІТОВА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 029.00.02 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

31 січня 2025 року

Гарант освітньої програми Наталія ТЕРЕЩЕНКО

Робочу програму перевірено «__» _____ 2025 р.

Заступник декана Факультету української філології, культури та мистецтва з науково-методичної та навчальної роботи Світлана ГОРОБЕЦЬ

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р., протокол № __
підпис (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р., протокол № __
підпис (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р., протокол № __
підпис (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р., протокол № __
підпис (ПІБ)

ЗМІСТ

1. Опис предмета навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
3. Результати навчання за дисципліною.....	6
4. Структура навчальної дисципліни.....	6
5. Програма навчальної дисципліни	7
<i>Змістовий модуль 1</i>	7
<i>Змістовий модуль 2</i>	8
<i>Змістовий модуль 3</i>	10
6. Контроль навчальних досягнень	10
6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів.....	10
6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання...	12
6.3. <i>Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.....</i>	14
6.4. <i>Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.....</i>	15
6.5. <i>Орієнтовний перелік питань до екзамену.....</i>	15
6.6. <i>Шкала відповідності оцінок.....</i>	16
7. Навчально-методична карта дисципліни «Інтелектуальна свобода та доступ до інформації».....	17
8. Рекомендовані джерела.....	1
<i>Законодавчі і нормативно-правові документи.....</i>	18
<i>Базові.....</i>	18
<i>Додаткова.....</i>	19

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання (денна)
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	4 / 120
Курс	1
Семестр	2
Кількість змістових модулів з розподілом:	3
Обсяг кредитів	4
Обсяг годин, в тому числі:	120
Аудиторні	56
Модульний контроль	8
Семестровий контроль	30
Самостійна робота	26
Форма семестрового контролю	Екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – опанувати основні засади та принципи діяльності бібліотек, архівів, інформаційних установ щодо забезпечення інтелектуальної свободи та доступності до інформації як важливого складника демократії, навчити етичних принципів бібліотечної професії, що ґрунтуються на концепції інтелектуальної свободи та соціальній відповідальності, запереченні цензури, забезпеченні конфіденційності.

Завдання дисципліни:

- навчитися аргументувати свою точку зору в процесі розгляду проблем інтелектуальної свободи та доступності інформації, давати оцінку соціальним і культурним наслідкам використання інформаційних ресурсів;
- вміти вільно використовувати сучасні технології і механізми комунікації в процесі створення, передавання та споживання інформації;
- оволодіти знаннями щодо сутності концепції інтелектуальної свободи та ролі бібліотек у її реалізації;
- поглибити знання про функції бібліотек, архівів та інформаційних установ і доступність до інформації в умовах переходу до суспільства знань;
- розширити уявлення про бібліотечно-інформаційну політику держави з огляду на забезпечення інтелектуальної свободи громадян;
- орієнтуватися в проблемі протидії цензурі в діяльності бібліотек, архівів та інформаційних установ;
- сформувати розуміння важливості вільного доступу та обміну інформацією для активізації міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва;

- ознайомити з діяльністю міжнародних організацій – ЮНЕСКО, ІФЛА та ін., які проводять активну діяльність з пропагування та відстоювання права громадян на вільний доступ та обмін інформацією, у тому числі в державних інституціях (бібліотеках, архівах, інформаційних центрах тощо);

- поглибити знання щодо етичних засад бібліотечної професії;

- допомогти оволодіти знаннями і навичками забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про користувача;

- закласти основи знань щодо ролі бібліотечної громадськості в забезпеченні принципу інтелектуальної свободи в діяльності книгозбірень і організації доступу до інформації.

Програмні компетентності бакалаврів:

- Знання аналізу певного обсягу інформації з подальшою можливістю синтезувати нові впровадження на основі логічних аргументів та перевірених фактів.
- Здійснювати дослідження документознавчих проблем, використовуючи відповідні наукові методи.
- Здійснювати класифікацію документів за різними ознаками.
- Здатність проводити поточне і ретроспективне комплектування бібліотечного фонду; приймати, брати на облік, здійснювати технічну обробку документів, що надійшли до фонду бібліотеки, архіву.

Дисципліна спрямована на формування таких **фахових (професійних) програмних компетентностей** освітньої програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»:

ЗК-2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК-3	Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
ЗК-6	Навички використання інформаційних і комунікативних технологій.
ЗК-7	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК-11	Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні.
ФК-2	Здатність використовувати методи систематизації, пошуку, збереження, класифікації інформації для різних типів контенту та носіїв.
ФКУ-17	Здатність опановувати та застосовувати технології у галузі міжнародних комунікацій.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Опанування дисципліни дозволяє отримати такі **програмні результати** освітньої програми підготовки бакалаврів:

РН-5. Узагальнювати, аналізувати і систематизувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням та використанням.

РН-6. Знати, розуміти та застосовувати в практичній діяльності законодавчі та галузеві нормативні документи.

РН-11. Здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язання професійних завдань.

РНУ-21. Володіти сучасними технологіями організації інформаційної діяльності в галузі міжнародних комунікацій.

РНУ-24. Використовувати медіапростір для інформування, просвітництва, популяризації культурних та наукових здобутків.

РНУ-25. Розуміти суспільне значення професійної діяльності та відповідальність у створенні та поширенні інформації, знати та організовувати свою діяльність на засадах етики та гуманізму.

Діяльність студентів в Інформаційно-аналітичному центрі спрямована на отримання теоретичних знань, вмінь та набуття практичних навичок з предметного пошуку у вітчизняних та зарубіжних інформаційних ресурсах, аналізу різних видів документів (договори, угоди, програми, проекти тощо) та інформаційних ресурсів, необхідних майбутнім фахівцям інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
			Аудиторна					Самостійна
			Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Модульні	
Змістовий модуль І Інтелектуальна свобода та інформаційна політика								
1.1	Доступність інформації та розширення функцій інформаційних установ в умовах переходу до суспільства знань	4	2					
1.2	Концепція інтелектуальної свободи у сучасному суспільстві	4		2				2
1.3	Форми і методи адвокації інтелектуальної свободи бібліотечними асоціаціями	4		2				2
1.4	Інтелектуальна свобода	4			2			2
1.5	Державна бібліотечно-інформаційна політика	4			2			2
1.6	Роль ООН, ЮНЕСКО, ІФЛА та інших організацій в забезпеченні інтелектуальної свободи	2			2			
1.7	Діяльність інформаційно-бібліотечних установ щодо захисту інтелектуальної свободи	2			2			
1.8	Міжнародна правова база з інтелектуальної свободи	2			2			
1.9	Правова база України з інтелектуальної свободи	2			2			
	Модульна контрольна робота	2					2	
	Разом за модулем 1	30	2	4	12	-	2	8
Змістовий модуль ІІ Вільний доступ і обмін інформацією та цензура								

2.1	Вільний та безбар'єрний доступ і обмін інформацією як умова міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва	4	2					
2.2	Безбар'єрність інформаційно-бібліотечних установ та архівів для громадян з інвалідністю.	4		2				2
2.3	Безпечний доступ до інформації в цифровому світі	4		2				2
2.4	Вплив трансформації на обмін інформацією	2			2			
2.5	Бібліотечні асоціації: нормотворчість, контроль, навчання	4			2			2
2.6	Цензура: історія та розвиток	4			2			2
2.7	Роль міжнародних і національних бібліотечних асоціацій у боротьбі з цензурою	2			2			
2.8	Цензура на сучасному етапі	2			2			
2.9	Правова база України з інтелектуальної свободи	2			2			
	Модульна контрольна робота	2					2	
	Разом за модулем 2	30	2	4	12	-	2	8
Змістовий модуль III								
Медіакомунікація та доступність інформації								
3.1	Медіакультура в інформаційному суспільстві	4	2					2
3.2	Функції культури медіаспоживання	4		2				2
3.3	Медіаосвіта та медіаграмотність	4		2				2
3.4	Медіаконтроль	4			2			2
3.5	Медіазалежність	4			2			2
3.6	Форми медіакомунікації та види медіа	2			2			
3.7	«Медіакультура»	2			2			
3.8	Медіапросьюмеризм та критичне мислення	2			2			
3.9	Сучасна медіакультура	2			2			
3.10	Медіа як засоби для передачі інформації	2			2			
	Модульна контрольна робота	4					4	
	Разом за модулем 3	30	2	4	14	-	4	10
	Екзамен	30					30	
	Разом за навчальним планом	120	6	12	38	-	8/30	26

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I

Інтелектуальна свобода та інформаційна політика

Лекція 1. Доступність інформації та розширення функцій інформаційних установ в умовах переходу до суспільства знань (2 год.)

Бібліотеки як установи, що покликані забезпечувати рівні можливості всіх громадян використовувати інформацію. Проблеми доступності до інформації та книгозбірень. Фізична доступність: наявність бібліотечних ресурсів (друкованих та електронних видань, комп'ютерних робочих станцій, доступу до Інтернету, професійного персоналу тощо), зручні приміщення

бібліотек, обладнання для людей з особливими потребами, мобільні бібліотеки з доступом до Інтернету та ін. Сприяння інтелектуальній доступності: навігація в інформаційних ресурсах, навчання користувачів тощо.

Інформаційний ринок і трансформація бібліотечної діяльності з огляду на забезпечення доступності інформації та послуг бібліотек.

Зміни в сутності праці та відпочинку, їх врахування бібліотекою. Пластичність організації праці, створення нової парадигми робочого місця. Нові тенденції у проведенні вільного і робочого часу. Організація доступу до бібліотечних послуг та інформації особливим суспільним групам – меншинам, полікультурним групам населення, людям різних вікових категорій, громадянам з особливими потребами. Доступ до бібліотечних послуг на селі та в мегаполісах.

Перегляд концепції обслуговування читачів: обслуговування своїми фондами та надання доступу до зовнішніх інформаційних ресурсів. Концепції «віртуальної бібліотеки», «електронної бібліотеки». Основні проекти створення електронних бібліотек. Переваги та небезпеки (обмеження) стосовно доступності інформації.

Роль бібліотек в забезпеченні доступності до урядової (офіційної) інформації.

Причини, через які доступ до певної інформації може бути обмеженим. Обмеження, що встановлені законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для охорони порядку або запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі, для захисту репутації або прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду і є необхідними в демократичному суспільстві. Власність на інформацію. Закон про авторське право і проблеми доступності до інформації в бібліотеках.

Семінар 1. Концепція інтелектуальної свободи у сучасному суспільстві (2 год.).

Семінар 2. Форми і методи адвокації інтелектуальної свободи бібліотечними асоціаціями (2 год.).

Практичне заняття 1. Інтелектуальна свобода (2 год.).

Практичне заняття 2. Державна бібліотечно-інформаційна політика (2 год.).

Практичне заняття 3. Роль ООН, ЮНЕСКО, ІФЛА та інших організацій в забезпеченні інтелектуальної свободи (2 год.).

Практичне заняття 4. Діяльність інформаційно-бібліотечних установ щодо захисту інтелектуальної свободи (2 год.).

Практичне заняття 5. Міжнародна правова база з інтелектуальної свободи (2 год.).

Практичне заняття 6. Правова база України з інтелектуальної свободи (2 год.).

Змістовий модуль II

Вільний доступ і обмін інформацією та цензура

Лекція 2. Вільний та безбар'єрний доступ і обмін інформацією як умова міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва (2 год.)

Неможливість розвитку суспільства – культури, науки, техніки, освіти, виробництва без міжнародного співробітництва, без обміну інформацією та ідеями. Глобалізація цього явища. Приєднання України до єдиного світового інформаційного простору і необхідність вивчення та врахування міжнародних визнаних норм інформаційного співробітництва, знання специфіки й особливостей функціонування інформаційно-бібліотечних систем, розуміння основних принципів інформаційної політики в окремих країнах та в об'єднаннях країн. Концепція «Інформація без кордонів». Функція бібліотеки – не лише зберігати літературу і давати читачам певні видання, які зберігаються в її фондах, а забезпечувати читачам доступ до світових інформаційних джерел, до будь-якої бібліотеки або документів усіх видів і на будь-яких носіях. Концепція “віртуальної бібліотеки”. Міжнародне співробітництво, яке передбачає обмін бібліографічними даними, електронну доставку, міжнародний книгообмін, спільну каталогізацію та створення баз даних, реалізацію спільних науково-дослідних проектів в галузі бібліотечно-інформаційної діяльності та ін.

Вплив на міжнародне бібліотечне співробітництво політико-економічних змін, демократизації, тенденцій до об'єднання – з одного боку, та тенденцій національного самовизначення і сепаратистського руху – з іншого боку. Основні підходи, пріоритети і стратегії міжнародного інформаційного співробітництва. Можливості та умови використання міжнародного консалтингу в бібліотечно-інформаційній сфері.

Концепція інтелектуальної свободи як основа інформаційно-бібліотечної діяльності та співпраці. Діяльність ЮНЕСКО та ІФЛА. Комітет з вільного доступу до інформації та свободи висловлення (FAIFE) ІФЛА, його значення для захисту інтелектуальної свободи. Діяльність інших міжнародних бібліотечних об'єднань та організацій у цій сфері. Роль благодійних фондів та організацій у сприянні міжнародному бібліотечному співробітництву шляхом проведення спільних наукових досліджень, наукових конференцій і семінарів бібліотечних працівників, обміну спеціалістами, надання можливості навчання, стажування, наукових досліджень за кордоном, здійснення спільних проектів, консалтингової діяльності тощо.

Участь бібліотечної спільноти України у міжнародному бібліотечному співробітництві. Роль зарубіжних посольств, культурних представництв і фондів у розвитку міжнародної співпраці українських бібліотек.

Семінар 3. Безбар'єрність інформаційно-бібліотечних установ та архівів для громадян з інвалідністю (2 год.).

Семінар 4. Безпечний доступ до інформації в цифровому світі (2 год.).

Практичне заняття 7. Вплив трансформації на обмін інформацією (2 год.).

Практичне заняття 8. Бібліотечні асоціації: нормотворчість, контроль, навчання (2 год.).

Практичне заняття 9. Цензура: історія та розвиток (2 год.).

Практичне заняття 10. Роль міжнародних і національних бібліотечних асоціацій у боротьбі з цензурою (2 год.).

Практичне заняття 11. Цензура на сучасному етапі (2 год.).

Практичне заняття 12. Правова база України з інтелектуальної свободи (2 год.).

Змістовий модуль III

Медіакомунікація та доступність інформації

Лекція 3. Медіакультура в інформаційному суспільстві (2 год.).

Культура як «друга природа», як джерело регулювання соціальної взаємодії і поведінки.

Масова комунікація як об'єктивно-історичний процес спадщини, обумовлений потребами суспільства і сприяючий соціалізації особи і функціонуванню культури. Типи комунікації в історії культури як реалізація потреби в динаміці й ілюзорності.

Загальне поняття «медіа». «Медіакультура» як складова сучасної культурологічної теорії.

Роль Г. М. Маклюєна в історії медіакультури. Маклюєнівська культурна типологія як новий погляд на теорію і історію культури. Епоха дописемного варварства. Від письмової цивілізації до епохи Гуттенберга. Технічний прогрес і розвиток електронних медіа («галактика Марконі»). Від «галактики Марконі» до «галактики Інтернету».

Медіа як засоби для передачі інформації і як середовище естетизації і трансляції культурних кодів. Медіа як «діюча метафора» (М. Маклюєн). Медіа як «міфологія» (Р. Барт). Медіа як «переклад» певного тексту з однієї мови іншими (Ю. Лотман). Медіакультура як триада: повідомлення (послання) – комунікація (засіб) – інтерпретація (сприйняття).

Внесок у теорію медіакультури зарубіжних дослідників.

Сучасна медіакультура як інтенсивність інформаційного потоку.

Семінар 5. Функції культури медіаспоживання (2 год.).

Семінар 6. Медіаосвіта та медіаграмотність (2 год.).

Практичне заняття 13. Медіаконтроль (2 год.).

Практичне заняття 14. Медіазалежність (2 год.).

Практичне заняття 15. Форми медіакомунікації та види медіа (2 год.).

Практичне заняття 16. «Медіакультура» (2 год.).

Практичне заняття 17. Медіапросьюмеризм та критичне мислення (2 год.).

Практичне заняття 18. Сучасна медіакультура (2 год.).

Практичне заняття 19. Медіа як засоби для передачі інформації (2 год.).

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Інтелектуальна свобода та доступ до інформації» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип покрокової звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю подано у табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

Вид діяльності	Максима кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	Кількість одиниць	максимальна кількість балів	Кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20
Відвідування практичних занять	1	6	6	6	6	7	7
Робота на практичному занятті	10	6	60	6	60	7	70
Виконання завдання для самостійної роботи	4	2	8	2	8	3	10
Модульна контрольна робота	25	1	25	1	25	1	25
Разом			122		122		135
Максимальна кількість балів: 379							
Розрахунок коефіцієнта: $379 : 60 = 6,3$							
Студент набрав: 300 балів							
Оцінка: $300 : 6,3 = 48$ балів + максимально 40 балів за екзамен							

Методи контролю

Перевірка й оцінювання знань студентів здійснюється методами контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності (методи усного, письмового, практичного контролю та методи самоконтролю). Об'єктами контролю є систематичність, активність і результативність роботи студента впродовж семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни

в межах аудиторних занять, а також виконання завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, він має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Оцінювання самостійної роботи й активності на практичних заняттях здійснюється за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу, який вивчається;
- 3) ознайомлення з базовою та додатковою рекомендованою літературою;
- 4) уміння поєднати теорію з практикою при розгляді конкретних ситуацій, розв'язанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- 5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Модульний контроль є результатом вивчення кожного модуля, який містить підсумок усіх форм поточного контролю та виконання модульної контрольної роботи. Завдання для проміжного контролю знань студентів охоплюють теми, які вивчаються в межах окремих модулів.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ вчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Змістовий модуль I

Інтелектуальна свобода та інформаційна політика

(8 год.)

1. Проаналізувати «Положення про бібліотеки та інтелектуальну свободу» ІФЛА, з'ясувати, чому воно важливе для здійснення міжнародної співпраці – 4 год.

2. Виявити міжнародні і вітчизняні громадські організації, які опікуються свободою слова та інформації в Україні. Інформацію подати у формі таблиці – 4 год.

Організація	Сфера діяльності, програми	Контакти
-------------	----------------------------	----------

Конспекти подати у вигляді документу в редакторі Word.

Змістовий модуль II

Вільний доступ і обмін інформацією та цензура

(8 год.)

1. Підготувати електронну книжково-інформаційну виставку чи презентацію (10 позицій) з теми «Бібліотека: свобода читати, слухати, дивитися, думати» – 4 год.

2. Виявити 5 прикладів заборони упродовж останніх 100 років у різних країнах книжок, фільмів, авторів, музичних творів, Інтернет-сайтів та пояснити причини їхньої заборони – 4 год.

Завдання виконати у вигляді презентацій в будь-якому редакторі.

Змістовий модуль III

Медіакомунікація та доступність інформації

(10 год.)

1. Подати історію розвитку одного виду медіа в світі чи в Україні на вибір (газета, журнал, телебачення, радіо, інтернет-телебачення, інтернет-радіо, інтернет-газета, інтернет-журнал, інтернет-новинний портал тощо) – 4 год.

2. Скласти портфоліо однієї відомої торгової марки, бренду з медійної точки зору (присутність в медіа, головні піар-кампанії, «похід до вершини», ребрендинг, іміджева стратегія тощо) – 4 год.

3. Проаналізувати 3 медіатвори (пісня, стаття, інтерв'ю, книга, фільм, серіал, цикл програм тощо) на предмет виявлення і встановлення елементів медіавпливу, який вони здійснили на медіаспоживача – 2 год.

Самостійна робота студентів – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, умінь і навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Питання, що виникають у студентів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводять згідно з графіками, затвердженими кафедрою.

Самостійна робота студентів передбачена до кожної теми курсу, зміст якої полягає в таких положеннях:

– самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;

- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу після відвідування лекцій;
- підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;
- підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;
- презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання на практичному занятті.

Одним із видів самостійної роботи є опрацювання лекційного матеріалу, визначення головного в змісті лекції, засвоєння її основних моментів. При цьому не слід дослівно записувати за лектором, а своїми словами фіксувати найсуттєвіше: тему, її основні питання та положення. На сторінках конспекту варто залишати широкі поля для додаткових поміток під час самостійної роботи над літературою.

Для систематизації отриманих знань з дисципліни до кожної наступної теми слід ретельно готуватись: систематично опрацьовувати матеріал попередньої лекції, рекомендовану літературу, повторювати пройдений матеріал, на який лектор посилається при викладанні нового. Якщо з певних причин лекція пропущена, її необхідно законспектувати й опрацювати самостійно, незрозумілі питання з'ясувати на консультації.

Основні види самостійної роботи студентів з дисципліни: вивчення лекційного матеріалу, опрацювання рекомендованої літератури, самоконтроль рівня засвоєння програмного матеріалу, написання рефератів.

Критерії оцінки результатів самостійної роботи.

У процесі виконання самостійної роботи викладач оцінює:

- рівень засвоєння студентом навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- вміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних задач;
- обґрунтованість та логічність викладення самостійно вивченого матеріалу;
- повноту розкриття теми дослідження;
- оформлення матеріалів згідно з висунутими вимогами;
- максимальна кількість балів за 1 (одне) виконане завдання – 5.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Формами проведення модульного контролю є модульна контрольна робота, яка складається з 3 (трьох) теоретичних питань (письмова відповідь) – 25 балів. Кожне з трьох питань оцінюється максимально у 8+8+9 балів. У формі презентації дослідження одного з питань за темою модулю (25 балів). У формі захисту проєкту, що передбачає дослідження питання за темою модулю (25 балів).

Головними критеріями оцінювання знань і вмінь студентів є правильність, точність, логічність, структурованість і повнота викладу

матеріалу при письмовій відповіді на теоретичні питання та повноцінне дослідження за темами.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Формою проведення семестрового контролю, який проводиться з метою оцінювання результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни за результатами трьох модулів, є екзамен, який складається з письмової відповіді на 25 тестових питань – 40 балів. Умовою допуску до екзамену є набрання студентом (відвідування лекцій, відвідування і робота на семінарських та практичних заняттях, виконання самостійних завдань) щонайменше 35 балів.

Кожне з питань оцінюється максимально в 1 чи 2 бали.

Головними критеріями оцінювання знань і вмінь студентів є правильність, точність, логічність, структурованість і повнота викладу матеріалу при письмовій відповіді на теоретичні питання.

6.5. Орієнтовний перелік питань до екзамену

1. Дати визначення терміну «інтелектуальна свобода».
2. Проаналізувати досвід і завдання бібліотечних асоціацій щодо захисту свободи слова і безперешкодного обміну інформацією.
3. Визначити роль бібліотечних асоціацій у поширенні поінформованості та захисту інтелектуальної свободи в суспільстві та серед бібліотечної спільноти.
4. Навести приклади форм і методів адвокації інтелектуальної свободи та доступності до інформації.
5. Чи вірне твердження: Інтелектуальна свобода як основа демократії?
6. Проаналізувати діючі міжнародні акти з прав людини та інтелектуальної свободи.
7. Проаналізувати законодавче забезпечення прав людини та інтелектуальної свободи в Україні.
8. Визначити роль ООН, ЮНЕСКО, ІФЛА та інших міжнародних інституцій у формуванні інформаційно-бібліотечної політики в демократичних країнах.
9. Охарактеризувати міжнародні документи, що визначають основні принципи інтелектуальної свободи.
10. Чому інтелектуальна свобода важлива для демократичного громадянського суспільства?
11. Проаналізувати документи, що визначають підвалини діяльності бібліотек у царині захисту інтелектуальної свободи.
12. Розкрити роль партнерів бібліотек у забезпеченні інтелектуальної свободи.
13. Визначити загальносвітові тенденції трансформації інформаційного середовища.
14. Як закон про авторське право впливає на доступність до документів та інформації?

15. Навести приклади важливих для українських бібліотек напрямів покращання доступу до інформації та бібліотечних матеріалів.

16. Розкрити суть забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування.

17. Проаналізувати конфіденційність у цифровому середовищі.

18. Розкрити роль бібліотек у цензурі Інтернету та доступності інформації.

19. Визначити правову, фізичну, інтелектуальну доступність інформації.

20. Охарактеризуйте проблеми обмеження доступу до інформації.

21. Дати визначення поняттю «власність на інформацію».

22. Розкрити суть документів ІФЛА з міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва.

23. Проаналізувати міжнародні договори та міждержавні угоди України в інформаційній сфері.

24. Історія духовної та світської цензури в бібліотечно-архівній діяльності.

25. Навести приклади форм і методів протистояння цензурі в бібліотеках та архівах на сучасному етапі.

26. Проаналізувати рекомендації УБА «Як бібліотеки можуть протистояти цензурі (2017)»

27. Дати визначення поняттю «медіакультура», навести приклади видів медіакультури.

28. Охарактеризувати поняття «медіа», види медіа, їх характеристика.

29. Розкрити роль Г. М. Маклюєна в історії медіакультури.

30. Дати визначення поняттям: ЗМІ, ЗМК, мас-медіа, нові медіа.

31. Телебачення як символ медіакультури XX ст.

32. Інтернет як символ медіакультури XXI ст.

33. Охарактеризувати медіапросьюмеризм, навести приклади.

34. Розкрити поняття «медіазалежність».

35. Дати визначення поняттям «медіаосвіта» «медіаграмотність».

36. Розкрити медіа як політичний, ідеологічний, економічний, культурологічний, соціологічний, психологічний інструмент.

37. Проаналізувати медіа як мистецтво.

38. Охарактеризувати медіатехнології: методи, засоби, інструменти, маніпуляції.

39. Дати визначення поняттю «кодекс етики» бібліотекаря.

40. Охарактеризувати кодекси бібліотечної етики.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Кількість балів		Значення оцінки
A	90-100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу без суттєвих грубих помилок
C	75-81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни

«Інтелектуальна свобода та доступ до інформації»

Разом: 120 год., лекції – 6 год., семінарські заняття – 12 год., практичні заняття – 38 год., самостійна робота – 26 год., мк – 8 год., семестровий контроль (екзамен) – 30 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Модулі	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3			
Назва модуля	Інтелектуальна свобода та інформаційна політика				Вільний доступ і обмін інформацією та цензура				Медіакомунікація та доступність інформації			
Кількість балів за модуль	122 балів				122 балів				135 балів			
Лекції	Відвідування – 1 б.				Відвідування – 1 б.				Відвідування – 1 б.			
Теми лекцій	Доступність інформації та розширення функцій бібліотеки в умовах переходу до суспільства знань – 1 б.				Вільний доступ і обмін інформацією як умова міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва – 1 б.				Медіакультура в інформаційному суспільстві – 1 б.			
Семінарські заняття	Відвідування – 2 б.				Відвідування – 2 б.				Відвідування – 2 б.			
Теми семінарів	Концепція інтелектуальної свободи у сучасному суспільстві – 10 б.	Форми і методи адвокації інтелектуальної свободи бібліотечними асоціаціями – 10 б.			Безбар'єрність інформаційно-бібліотечних установ та архівів для громадян з інвалідністю – 10 б.		Безпечний доступ до інформації в цифровому світі – 10 б.		Функції культури медіаспоживання – 10 б.		Функції культури медіаспоживання – 10 б.	
Практичні	Відвідування – 6 б.				Відвідування – 6 б.				Відвідування – 7 б.			

Теми практичних занять	Інтелектуальна свобода – 10 б.		
	Державна бібліотечно-інформаційна політика – 10 б.		
	Роль ООН, ЮНЕСКО, ІФЛА та інших організацій в забезпеченні інтелектуальної свободи – 10 б.		
	Діяльність інформаційно-бібліотечних установ щодо захисту інтелектуальної свободи – 10 б.		
	Міжнародна правова база з інтелектуальної свободи – 10 б.		
	Правова база України з інтелектуальної свободи – 10 б.		
	Вплив трансформації на обмін інформацією – 10 б.		
	Бібліотечні асоціації: нормотворчість, контроль, навчання – 10 б.		
	Цензура: історія та розвиток – 10 б.		
	Роль міжнародних і національних бібліотечних асоціацій у боротьбі з цензурою – 10 б.		
	Цензура на сучасному етапі – 10 б.		
	Правова база України з інтелектуальної свободи – 10 б.		
	Медіаконтроль – 10 б.		
Медіазалежність – 10 б.			
Форми медіакомунікації та види медіа – 10 б.			
«Медіакультура» – 10 б.			
Медіапросьюмеризм та критичне мислення – 10 б.			
Сучасна медіакультура – 10 б.			
Медіа як засоби для передачі інформації – 10 б.			
Самостійна робота	4x2=8 балів	4x2=8 балів	5x2=10 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота № 1 – 25 балів	Модульна контрольна робота № 2 – 25 балів	Модульна контрольна робота № 3 – 25 балів
Підсумкови й контроль	Екзамен		

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Законодавчі і нормативно-правові документи

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод зі змінами, внесеними Протоколом N 11 (994_536) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004#Text.

2. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043#Text.

4. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 25 січ. 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 7. – Ст.45. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

5. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №48. – Ст. 650; В ред. Закону №317-19 від 21.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

Базова

1. Зражевська Н. І. Розуміння медіакультури: комунікація, постмодерн, ідентичність, ідеології, медіа контроль : монографія. Черкаси : Ю. Чабаненко [вид.], 2012. 408 с.
2. Діпфейк та дезінформація : практ. посіб. / Агнєшка М. Вальорска ; пер. з нім. В. Олійника. Київ : Академія української преси ; Центр Вільної Преси, 2020. 36 с.
3. Пашкова В. С. Інтелектуальна свобода та доступність інформації в демократичному суспільстві. Етика бібліотечного працівника : посіб. для тренерів за прогр. підвищ. кваліфікації / Укр. бібл. асоц., Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, Центр безперервн. інформ.-бібл. освіти, Головний тренінгов. центр для бібліотекарів. Київ : Самміт-книга, 2012 - 68 с.
4. Практична медіаграмотність для бібліотек / Власюк О.В, Потапова В.І., Срібна І. / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В.Ф. Київ : АУП, ЦВП, 2019. 61 с.
5. Соціальні медіа для журналістів. Редакційна робота з Facebook, Twitter & Co / За загал. ред. В. Ф. Іванова, Пер. з нім. В. Климченко. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2018. 198 с.

Додаткова

1. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти. Харків : УВС, 2000. 368 с.
2. Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. – Київ : Міленіум, 2014. – 194 с.
3. Відкритий доступ для всіх? Дискусія щодо «гейдельберзького заклику» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.goethe.de/wis/bib/dos/oac/uk4812973.htm>.
4. Декларація з прав людини та мережа Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.internetrights.org.ua/index.php?page=edri-gram&n=3.10>.
5. Декларація про бібліотеки, інформаційні служби та інтелектуальну свободу, прийнята в Глазго / пер. В. С. Пашкової. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://ula.org.ua/index.php?id=276&L=0>.
6. Декларація про свободу комунікації в Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.medialaw.kiev.ua/laws/international/77>.
7. Індивідуальне обслуговування читачів: імідж та етика професійної поведінки бібліотекаря [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://sas1.at.ua/index/0-54>.
8. Інформаційна політика України: європейський контекст : монографія / Л. В. Губерський, Є. Є. Камінський, Є. А. Макаренко та ін. – К. : Либідь, 2007. – 360 с.
9. Каракоз О. О. Бібліотека як складова частина радянської ідеологічної системи // Бібл. планета.- 2003. - № 3 - С. 20-25.
10. Каракоз О. О. Бібліотечна цензура в Україні у двадцяті роки ХХ століття // Вісн. Кн. палати. – 2004. - №11. - С. 29-33.

- 11.Каракоз О.О. Витоки бібліотечної цензури на Україні // Вісн. Кн. палати.- 2002. - № 6. - С. 33-37.
12. Крайнікова Т. Культура медіаспоживання в Україні: [від консьюмеризму до просьюмеризму] : монографія / [за наук. ред. В. В. Різуна]. - Бориспіль : Люксар, 2014. - 371 с.
- 13.Маніфест ІФЛА з прозорості, раціонального управління та свободи від корупції (2008 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ula.org.ua/index.php?id=276&L=0>.
- 14.Маніфест ІФЛА про Інтернет / пер. В. С. Пашкової [Електронний ресурс]. – Доступ до документу : <http://www.uba.org.ua/htdocs/modules/tinycontent/index.php?id=17>.
- 15.Міжнародні стандарти забезпечення свободи вираження поглядів. Збірник публікацій Артиклю 19 / За ред. Тараса Шевченка, Тетяни Олексіук, Київ: «Фенікс». 2008. 224 с
- 16.Малиновський О. Б. Мультимедійні бібліотечні інформаційні ресурси для осіб з особливими потребами : автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 19 с.
- 17.Маніфест ЮНЕСКО про публічні бібліотеки. — Режим доступу: <http://profy.nplu.org!/site/official/unesco.htm>.
- 18.Натаров О. Забезпечення сучасними бібліотеками доступу до наукових знань як форма реалізації права на свободу світогляду та віросповідання // Україна: події, факти, коментарі. – 2010. - №4. – С.61-66.
- 19.Ойрашський маніфест: Порядок денний проекту PULMAN для електронної Європи // Центри публічного доступу до Інтернету в бібліотеках : документи і матеріали. Київ, 2005. С.16-20.
- 20.Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства // Центри публічного доступу до Інтернету в бібліотеках : документи і матеріали. Київ, 2005. С.16-20.
- 21.Основи медіакультури : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра всіх напрямів підгот. / [І. С. Бондаренко та ін. ; за заг. ред. В. М. Манакіна ; відп. ред. О. О. Семенець] ; Запоріж. нац. ун-т, Ф-т журналістики, Південноукр. центр медіаграмотності. - Запоріжжя : Кераміст, 2016. - 124 с.
- 22.Пашкова В. С. Досягнення національних бібліотечних асоціацій за сто років функціонування (1876-1970-ті рр.) // Бібл. форум України. – 2009. – № 1. – С.45-49. Те саме: [Електронний ресурс]. – Доступ до документу : <http://idea.com.ua/forum/viewtopic.php?t=771&highlight=n1y2009>.
- 23.Пашкова В. С. Національні бібліотечні асоціації, 1876–2008 : монографія. – Х. : Акта, 2009. – 336 с.
- 24.Пашкова В. С. Огляд діяльності бібліотечних асоціацій у розвинених країнах світу в останній чверті ХХ століття // Бібл. форум України. – 2007. - № 1. – С. 42-53.
- 25.Пашкова В.С. Рівноправний доступ, рівні можливості: еволюція бібліотечного обслуговування громадян із особливими потребами // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. - №3. – С. 26-34.

- 26.Пашкова В.С. Роль бібліотек у розвитку громадянського суспільства // Бібл. форум України. – 2006. – № 1. – С. 14-16.
- 27.Пашкова В. С. Роль національних бібліотечних асоціацій у вдосконаленні бібліотечного обслуговування неповноспроможних громадян // Інва.net (Рівне). – 2006. – Вип. 13. – С.4-6.
- 28.Поліщук Т. І. Медіапросьюмеризм як складова медіаосвіти// Матеріали другої міжнародної наукової конференції «Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі». – Київ: КНУКІМ, 2019. – С. 130-131.
- 29.Право на доступ до інформації: європейські стандарти та конституційні гарантії // Доступ до інформації та електронне врядування. – К. : Факт, 2004. – С.20-27.
- 30.Правове регулювання інформації персонального характеру // Доступ до інформації та електронне врядування. – К. : Факт, 2004. – С. 36-51.
- 31.Свобода інформації. Теорія та практика / Р. Карвер, Л. Гамерер, С. Бучанан, Е. Мугедіні, Є. Захаров ; Харків. правозахисна група. – Х., 2005.- 99 с.
- 32.Чи можуть співіснувати системи менеджменту цифрових прав і свобода інформації? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.goethe.de/ins/ua/kie/wis/sbi/urheberrecht/uk3256193.htm>.
- 33.Кириченко М. О. Інформаційна антропологія й інформаційна етика як складники формування ідеології інформаційного суспільства // Актуальні проблеми філософії та соціології. - 2017.-Вип. 16.-С. 51-53. 84
- 34.Як можна протидіяти «фейковим новинам»? : Аналіз. – Київ: Фонд Фрідріха Науманна за Свободу, Академія української преси, 2019 – Режим доступу : https://www.aup.com.ua/wp-content/uploads/2019/11/YAK_protydiaty_fake_news_2019.pdf.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

№ з/п	Адреса веб-сайту	Назва веб-сайту
1	https://mkip.gov.ua/	Міністерство культури та інформаційної політики України
2	http://www.nbu.gov.ua/	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : електронні інформаційні ресурси НБУВ
3	http://www.nplu.org/	Національна бібліотека України імені Я. Мудрого
4	http://library.kubg.edu.ua/	Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка
5	https://detector.media/	Детектор медіа
6	https://thedigital.gov.ua/	Міністерство цифрової трансформації України
7	https://ula.org.ua/	УБА
8	http://www.ifla.org	IFLA